

Stap 5

IK ZIE
WAT JIJ
NIET
ZIET

REFLECTIE

Reflecteren over het leerproces en feedback uitwisselen

In deze stap reflecteren de leerlingen over hun leerproces en/of wisselen ze ervaringen en feedback uit.

Voorkennis

- > De leerlingen begrijpen en kunnen gepast reageren op eenvoudige mededelingen, instructies en vragen.
- > De leerlingen kunnen eenvoudige zinnen in het Nederlands maken.
- > De leerlingen begrijpen basisopdrachten op hun niveau in het Nederlands en kunnen deze tot een goed einde brengen.

Beginsituatie

- > De leerlingen voerden een actie uit.

LEGENDE

Tip

Opgelet

Differentiatie

> Denkvraag

> Inhoudelijk voorbeeld

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen kritisch omgaan met informatie, meningen of ideeën door opbouwende feedback te geven en te ontvangen m.b.t. een gedeelde ervaring.
- De leerlingen kunnen respectvol reageren op informatie, meningen en ideeën van anderen.
- De leerlingen kunnen een mening met argumenten vormen.
- De leerlingen staan open voor en luisteren naar de mening van anderen.
- De leerlingen kunnen kritisch nadenken over hun leerproces.

Materiaal

Oefening 1

- Twee sets van de zes reflectiememorykaarten (bijlage 1)

Oefening 2

- Drie feedbackkaarten (bijlage 2)

Vooraf

- Lees het achtergrondossier grondig door. Aan de hand van de vragen wat, waarom en hoe geeft deze tekst je de nodige inhoudelijke en didactische kennis en inzichten om aan de slag te gaan met deze lesfiche.
- Kies de elementen uit de lesfiche die passen bij jouw leerlingen en maak indien gewenst gebruik van de differentiatiemogelijkheden. Dit materiaal werd namelijk opgesteld voor de brede OKAN-lescontext in het secundair onderwijs. In de praktijk zal dus niet elke oefening, instructie of bijlage geschikt zijn voor elke klasgroep op elk moment van het schooljaar.
- Neem zoveel mogelijk foto's tijdens het project en verzamel en bewaar zoveel mogelijk 'bewijsstukken' tijdens de verschillende stappen. Neem zoveel mogelijk bewijsmateriaal mee naar de les en verspreid de bewijsstukken over het klaslokaal.

Oefening 1

- Druk bijlage 1 twee keer af en knip de 12 reflectiememorykaarten uit.
- Laat de leerlingen eventueel op voorhand al enkele reflectievragen bedenken.

Oefening 2

- Bepaal duidelijk welke input je uit het feedbackgesprek wil halen. Tijdens het gesprek kan je elkaar immers informeren, inspireren en feedback geven. Bereid het gesprek voor zodat het een inhoudelijke meerwaarde biedt voor het project.
- Druk bijlage 2 af en knip de kaarten uit.

Lesverloop

Je krijgt twee mogelijke oefeningen aangeboden om te reflecteren: een reflectiegesprek en een feedbackgesprek. Je kan ervoor kiezen om slechts één van de twee gesprekken te houden, maar het is aangeraden om zowel te reflecteren over het leerproces als feedback uit te wisselen.

Oefening 1

Reflectiegesprek

Ga aan de slag met de werkvorm *Reflectiememory* (© Djapo). Tijdens deze oefening denken de leerlingen kritisch na over hun leerproces. Leg uit dat jullie samen gaan nadenken of 'reflecteren' over wat jullie geleerd hebben.

- > Hoe heb ik geleerd?
- > Wat heb ik geleerd?
- > Wat kan ik hiermee doen?

Herhaal en overloop beknopt wat jullie samen gedaan hebben tijdens dit project, van stap 1 tot en met stap 4. Leg de twaalf reflectiememorykaarten (bijlage 1) in willekeurige volgorde omgekeerd op een tafel. Duid telkens een leerling aan om twee kaarten om te draaien. Draait de leerling twee dezelfde kaarten om? Laat de leerling dan de reflectievraag op de kaarten luidop voorlezen.

Vraag een andere leerling om één bewijsstuk uit te kiezen en erbij te gaan staan. De leerling probeert aan de hand van het gekozen bewijsstuk een antwoord te formuleren op de reflectievraag. Speel de reflectiememory verder tot je alle vragen behandeld hebt. Vraag door en peil naar de reden van hun antwoord.

- > Wat heb je gedaan om je actie voor te bereiden?
- > Wat heb je gedaan tijdens de actie? Wat was je taak?
- > Wat vond je van samenwerken met andere leerlingen?
- > Wat ging goed? Wat ging minder goed?
- > Waarom voelde je dit?
- > Hoe voelde jij je tijdens het project? Waarom?
- > Hoe hebben anderen zich gevoeld, denk je?
- > Waarom heb je dit gemist? Wat zou je anders doen?
- > Wat heeft jou gemotiveerd tijdens dit project?
- > Waarom wil je dit aan anderen vertellen?
- > Waarom wil je dit graag doen in de toekomst?

Stimuleer de leerlingen ook om tijdens dit reflectiegesprek te reflecteren over de impact van hun actie.

- > Heeft je actie gewerkt? Heb je een verandering gezien?
- > Heb je anderen kunnen helpen? Waarom denk je dat?
- > Heb je het gevoel dat je met je actie impact hebt gehad op je leefomgeving? Had je dit verwacht?
- > Heb je het gevoel dat je actie een positief gevolg heeft?
- > Wat had je kunnen doen om nog meer verandering of positieve gevolgen te kunnen zien?

Leent de klasdynamiek zich niet tot reflectie in groep? Verlaag dan de drempel bij de leerlingen om eerlijk en openlijk te reflecteren door dezelfde oefening in kleinere groepjes te doen. Je kan de reflectiekaarten ook verdelen over de helft van de leerlingen. De andere helft van de leerlingen schuift elke twee minuten door naar een nieuwe gesprekspartner. De duo's reflecteren zo elke twee minuten over een andere reflectievraag.

Oefening 2 Feedback- gesprek

Ga aan de slag met de werkvorm *Feedback volgens de regels* (© Djapo)¹. Leg uit dat je een feedbackgesprek zal voeren aan de hand van drie kaarten met iconen (bijlage 2), waarbij het icoon telkens symbool staat voor de blik waarmee je naar de actie kijkt. Vul aan dat zowel de actie, het proces om tot de actie te komen als het resultaat van de actie, beoordeeld mogen worden.

(1) De werkvorm *Feedback volgens de regels* komt uit de methode Creatief Denken van Djapo. Creatief denken is andere ideeën genereren dan degene die je gewoonlijk zou bedenken. Het is afwijken van de bewandelde paden in je hersenen, waardoor je een nieuw verband ontdekt tussen twee elementen of contexten dat je daarvoor nog niet had gezien. Meer weten over creatief denken? www.djapo.be

Uitbreiding klas- of schooloverschrijdend

Dit feedbackgesprek kan gevoerd worden om te reflecteren over de uitgevoerde actie van één klasgroep, maar kan ook klas- of schooloverschrijdend gevoerd worden. In dat geval wissel je als klas of als school ervaringen uit met een andere klas of school.

Als je een klas- of schooloverschrijdend gesprek voert, verdeel je de taken voor het gesprek best op voorhand:

- Twee leerlingen zijn **woordvoerder** van de actie. Ze vertellen en tonen de actie.
- Twee leerlingen zijn **verslaggever**. Ze tekenen en schrijven de feedback van de andere school bij de eigen actie.
- Optie: maak groepjes leerlingen die afwisselend feedback geven op de acties van de andere klas, bijvoorbeeld: groep 1 geeft positieve feedback, groep 2 geeft werkpunten en tips.
- Laat de leerlingen zelf een aantal vragen voorbereiden en zichtbaar noteren, bijvoorbeeld op bord of flappen. Vergelijk de vragen en duid de gemeenschappelijke vragen aan. Stem bijvoorbeeld klassikaal voor vijf vragen die je zeker wil stellen of duid leerlingen aan die specifieke vragen over het andere project willen stellen.

Gebruik eventueel webcams en een vergaderprogramma als Zoom of Teams om het gesprek digitaal te voeren.

Herhaal en overloop beknopt wat jullie samen gedaan hebben tijdens dit project, van stap 1 tot en met stap 4. Probeer daarbij zo neutraal mogelijk te zijn, presenteer enkel de feitelijke informatie. Stel alle kaarten voor aan de leerlingen voordat je aan het gesprek begint. Alleen als je de kaart vasthoudt, mag je feedback geven.

De leerling die de positieve kaart vasthoudt, vertelt wat goed liep tijdens de actie en/of het project.

- > **Wat vind je sterk, geslaagd, origineel, charmant, ambitieus, ... aan het project of de actie?**
- > **Wat zou je volgende keer hetzelfde aanpakken?**
- > **Wat vind je leuk, verrassend, aanstekelijk, ... aan het project of het project?**

De leerling die de negatieve kaart vasthoudt, vertelt wat minder goed liep tijdens de actie en/of het project.

- > **Wat vind je niet sterk aan de actie?**
- > **Wat zou je volgende keer anders aanpakken?**
- > **Wat vind je minder geslaagd aan het project?**

Vermijd uitdrukkingen zoals 'jullie zouden/hadden beter ...'. Die horen bij de verbeterkaart. Waak er bovendien over dat de toon van de feedback steeds constructief en leerrijk is.

De leerling die de verbeterkaart vasthoudt, blikk vooruit en doet suggesties om toekomstige acties of projecten te verbeteren. De leerling selecteert een minder geslaagd element van de actie, bijvoorbeeld over het brainstormproces, de samenwerking, de resultaten, ...

- > **Wat kunnen we anders doen in de toekomst?**
- > **Wat kan er anders bij de voorbereiding of tijdens de actie?**
- > **Wat kunnen we doen om dergelijke acties in de toekomst tot een goed einde te brengen?**
- > **Wat leerde je uit deze moeilijkheden (communicatie, transparantie, planning, taakverdeling, ...)?**

Laat de leerlingen de kaarten doorgeven en de gevraagde feedback geven. Ga samen in gesprek.

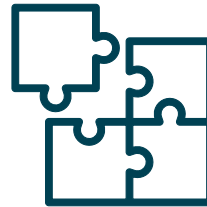
Om ervoor te zorgen dat de kaarten zo willekeurig mogelijk doorgegeven worden, kan je de leerlingen de kaarten laten doorgeven op muziek. Wanneer de muziek stopt, geven de drie leerlingen die een kaart vasthouden de gevraagde feedback.

Bijlage 1

**Wat vond ik leuk
aan dit project?**

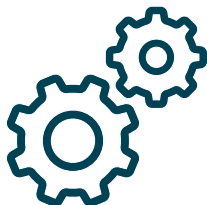
**Wat miste ik
aan dit project?**

**Wat wil ik graag meenemen
naar toekomstige activiteiten?**

**Wat vond ik leerrijk
aan dit project?**

**Wat was mijn drijfveer
tijdens dit project?**

**Wat zou ik graag aan anderen
vertellen over dit project?**

Bijlage 2

Wat ging goed?

Wat ging minder goed?

Hoe kunnen we dit anders aanpakken?

Colofon

Redactie: Bram Speleman

Vormgeving: Shaved Monkey

Illustratie praatplaat: Jan Heylen

© 2024 / Djapo

Djapo vzw

Ortolanenstraat 6

3010 Kessel-Lo

T 0460 95 71 01

info@djapo.be

www.djapo.be

Stockfoto's: © Shutterstock

Dit lespakket kwam tot stand in opdracht van Fost Plus en de OVAM.
Onze oprechte dank gaat uit naar:

- > Fost Plus en de OVAM, voor het vertrouwen en de gewaardeerde samenwerking;
- > OKAN-leerkracht Robin Vanhaeren (GO! Kompaz Zaventem), voor zijn enthousiasme en gewaardeerde feedback.

djapo

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER
OVAM

Fostplus